

Оригиналан научни рад

UDK 314.117(574)
Original scientific work

Драган Петровић

ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЈА САВРЕМЕНОГ КАЗАХСТАНА

Извод: У овом раду се даје анализа демографске ситуације у савременом Казахстану. Република Казахстан је нова држава настала на постсовјетском простору у Централној Азији. Њена специфичност је та што од момента осамостаљења 1991. титуларна нација Казаха нема националну већину. Међутим, за ове две деценије Казаси постају већинско становништво у земљи, што је постигнуто на различите начине: већим наталитетом од словенског и европеидног становништва, планским усељавањем Казаха из Кине и Монголије, али и притисцима и угрожавањем права Русима, осталим Словенима, Немцима, што је посебно у периоду до почетка 2000-их довело до њиховог масовног исељавања из Казахстана. Овоме треба додати и фаворизовање у администрацији и државној управи националних Казаха, као и инсистирање на знању казашког језика.

Кључне речи: савремени Казахстан, демографска ситуација, Руси, словенско становништво, демографске промене, исељавање.

Abstract: Republic of Kazakhstan is a new state, created in the post Soviet area of Central Asia. Its specificity is that the nation of Kazakhs has not been the national majority since the moment of getting independence. However, for these two decades Kazakhs became majority of the population in the country, what had been achieved in different ways: by higher birth rate than Slavic and population of European origin, by planned immigration of Kazakhs from China and Mongolia, but also by pressures and endangering of rights of Russians, other Slavs, Germans, what has in the period till the beginning of XXI century especially led to their mass emigration from Kazakhstan. To this we should add also favoring national Kazakhs in public administration, as well as insisting on the knowledge of kazakh language.

Key words: modern Kazakhstan, demographic situation, Russians, Slavs, demographic changes, emigration

Казахстан је независна држава од 1992, а дотле је била совјетска република у оквиру СССР. Казахстан је члан практично свих интеграционих токова на постсовјетском простору у чијем је вођству Русија, и то Заједнице независних држава (ЗНД), Заједничког економског простора, Организације договора о колективној безбедности (ОДКБ) и Шангајског споразума, док посебан значај добија Царински савез, чији су чланови Русија, Казахстан и Белорусија

Казахстан је после Русије најпространија држава на постсовјетском простору са површином од 2 756 000 km². Примера ради Украјина има 602 000 km², а друге чланице ЗНД (сем Русије која има 17,1 милион km²) још

мању површину. Казахстан је просторно већи једанаест пута од Велике Британије, или девет пута од Италије, те више од седам пута од Немачке гледано појединачно. На тако великом простору живи свега око 16 милиона становника, па је просечна густина насељености око 6 становника на 1 km². То је изузетно мала густина насељености, пошто чак и Русија има близу 9 становника на 1 km² (Србија и Црна Гора око 100 становника на 1 km², а западноевропске државе, сем Француске која је нешто ређе насељена од њих, просечно око 200 становника на 1 km²).

Дакле по површини територије Казахстан је девета држава на свету, а по броју становника на тек 62 месту, пошто се процењује да је 2011. године могао да има око 16 милиона становника. По попису из 1989. било је 16,400 000 становника, али се њихов број потом смањивао, највише због миграције великог броја Руса и других источних Словена, Немаца, за Русију и Немачку пре свега. Тако је 2006. било свега око 15,3 милиона житеља, али се рачуна да их данас има нешто око 16 милиона, захваљујући смањењу иселавања европеидног дела популације, извесног природног прираштаја пре свега муслиманског дела становништва, и досељавања Казаха из Кине и Монголије.

Оно што је веома специфично за Казахстан је његова демографија, која га битно разликује од осталих земаља постсовјетског простора, а на неки начин је специфична и у односу на већину држава света. Прво историјски није ни постојао Казахстан као независна држава, посебно не у данашњем облику и простору. Казашко становништво, које припада туркофонској породици народа, као номадско и рурално насељавало је простор данашњег јужног Казахстана, док је средишњи део земље као пустињски и полупустињски био и остао веома слабо насељен и привредно неразвијен, а током XX века населили су га поглавито Казаси.

Највећи део обрадивих површина је у северном и североисточном делу земље, док још једино на југу постоје мање култивисане површине у виду оаза и на обронцима високих планина. Сточни фонд је изузетно бројан пошто је сточарство традиционална привредна делатност међу Казасима који су већинско становништво у централном полупустињском делу републике и на југу. Традиционални номадски начин узгајања крупне стоке и оваца код Казаха све више добија модерније форме, док на северу и североистоку где етнички доминира руско и словенско становништво као и друге популације европског порекла, узгајање стоке има интензиван и организован карактер фармерског типа.

Током историје Казахстан је прикључен руској држави у етапама од краја XVII до почетка XIX века. Северни Казахстан физичко-географски је више део југа западног Сибира где се такође простире појас чернозема тако да он историјски и није доживљаван као Казахстан и део средње Азије. Северни Казахстан је потпао под власт царске Русије у целини закључно

са 1731. годином. На том черноземном појасу су се густо насељавали Руси из европског дела Русије у периоду од XVII века и те миграције су трајале у континуитету до друге половине XX века, с тиме да је постојало неколико јачих миграционих таласа. Један је био крајем XIX и почетком XX века, а други у педесетим годинама XX века. Средњи, полупустињски и пустињски део Казахстана је ушао у састав Русије до почетка XIX века, а јужни део у његовој првој половини. Казахстан је проглашен за републику у саставу СССР знатно касније од осталих република, тек 1936. када је накнадно издвојен из састава Руске Федеративне Социјалистичке републике. Данас у северном Казахстану Руси и русофонско становништво (Руси, Украјинци и Белоруси) чине већину популације, како у градовима тако и на руралном простору. У републици живе и Немци, али и неке друге националности у мањем броју (Пољаци, Кореанци, Јермени и др.), док на југу Казахстана апсолутно преовлађују Казаси, народ турског порекла и исламске религије као и још неки други средњоазијски народи у мањем броју (Узбеци, Ујгури, разне етничке турске групе и др.).

Оно што је специфично за Казахстан је то да је титуларни народ ове бивше совјетске републике у време постојања СССР, заправо представљао бројчану мањину. Тако је у периоду након Другог светског рата, све до краја седамдесетих година, удео етничких Казаха био свега око 30% становништва републике, а више од половине становника је чинило европеидно становништво, пре свега Руси, којих је по попису из 1959. било 43%.

Почетком осамдесетих година у Казахстану је било око 40% Руса, 8% Украјинаца, 6% Немаца, а Казаха тек 34%, док је остатак од око 9% отпадао углавном на остале средњоазијске муслиманске народе (Узбеци, Ујгури, Киргизи и др.). По попису из 1989. удео Руса је смањен на 37%, а удео Казаха повећан на 39,7%. Српски географ Мирко Грчић наводи да је особеност северног дела Казахстана током овог периода, не само бројна доминантност словенског живља у урбаној средини, већ и у сеоским насељима.¹

Због већег наталитета, а и због исељавања извесног броја Руса и словенског становништва у Русију од 1992. године, као и Немаца у Немачкој, повећао се процентуални удео Казаха у Казахстану током деведесетих на чак 53% по попису из 1999. године. Процент Руса и других Словена се и даље смањивао током протекле деценије, па је по попису из 2009. удео Руса смањен на свега око 24%, а са осталим Словенима, Немцима и другим мањим скупинама европеидног становништва, то би могло да буде око 30% читаве

¹ «..Само у јужном делу Казаси чине већину. У североисточним и централним окрузима који чине 47% територије и 49% становништва Казахстана, Казаси чине само 27,6% становништва. У северном казахстанском округу тај удео је само 18,6%, док је у карагандском једва 17,2%.», у Грчић Мирко, «Геополитичке промене на територији бившег СССР», стр. 15, Глобус, бр. 20, Београд, 1995. стр. 5–16.

популације земље. Они су се највећим делом повукли из јужног дела земље где сада чине само безначајну мањину. Тако је у некадашњем главном граду Алма-Ати на самом југоистоку земље још крајем осамдесетих година XX века, две трећине становника чинило руско језичко становништво, док је оно данас сведено на мањину. У исто време Казаси постају етничка већина у средишњем полупустињском и пустињском, иначе слабије насељеном делу земље. Захваљујући премештању главног града из Алма Ате у Астану, која се налази на северу, у средишту рускојезичке већинске популације и у овом региону се повећао удео Казаха. Руси и словенско становништво и даље већински насељавају северни део Казахстана који је економски, културно-цивилизацијски, историјски «ослоњен» на суседне регионе Русије. Председник државе је већ готово деценију и по Казах Султан Назурбајев који води политику етничке сарадње и политички и економски се ослања на Русију. То је и главни разлог зашто од стране Руса у Казахстану нису покретана за сада политичка питања о унутрашњем преуређењу земље (федерализација, аутономија, кантонизација и сл.). Важно је напоменути да је ситуација током периода владавине Бориса Јељцина у Казахстану била видљиво тежа за интересе словенског становништва (и европеидног становништва у целини) него од почетка двехиљадитих. То се најбоље може видети и у броју исељених Руса по годиштима, па је тако 1993. године прешло (или чак пребегло) у Русију – 170129 људи руске националности; године 1994. – чак 283154; 1995. – 160883; 1996. – 120427; 1997. – 174616; 1998. – 186397; 1999. – 89998; 2000. – 109343; 2001. – 100000; 2002. – 70000; године 2003. – 36800;² Следећих година долази до стабилизације емиграције, па је рецимо у 2009. години из Казахстана исељено свега око 23 500 Руса, а уселило се њих близу 6 000, тако да је механично смањење руског националног износило око 17-18 000. У исто време уселило се око 30 000 Казаха и у исто време иселило њих око 1 500. На основу ових података видимо да се исељавање Руса нешто смањило, али овај процес постоји и даље. Паралелно са уселавањем Казаха, и посебно већим природним прираштајем који они имају, промена етничке структуре земље се наставља, али нема више тако драматичне размере као претходних година.³

Из ових података се види да је од доласка на власт Владимира Путина, прво као премијера, а потом и председника дошло до уочљивог опадања исељавања Руса из Казахстана, мада је то и даље уочљив процес. На основу

² Донака О Бичейн, «Казахизация» и языковая политика в постсоветском Казахстане, у зборнику: *Политическая наука и государственная власть в Российской Федерации и нов независим государственна власт в Россиск федерации и новых независимых государствах*, Российская академия наук Уралское отделение (Институт философии и права, Екатеринбург, 2004, стр. 65–78.

³ Подаци су дати на основу званичне статистике Казахстана - <http://www.stat.kz/digital/naselsenie/Pages/default.aspx>

података о миграцијама које издаје влада Казахстана, протеклих година се додатно смањило број миграната из ове земље, и он износи за све националне групе око 40 000 људи, а у исто време се у ову земљу досељава до 20 000 људи годишње, занимљиво један део и етничких Руса (несразмерно мањи од оног броја Руса који се исељавају из Казахстана, али ипак евидентан). Државни званични језик је казашки, док руски језик има статус језика у употреби, пре свега у пословне сврхе.⁴ Казашки језик говоре пре свега Казаси, док руски језик познају готово све језичке групе, дакле безмало читава популација земље. Ипак постоји одређена сегрегација руског језика, пошто је рецимо током деведесетих било онемогућено, или у највећем надгледано добављање штампе и праћење средстава информисања из Русије.

По пописима из шездесетих и седамдесетих година Казаха је било 30-37%, а Руса око 42-43%. Након тога следи пораст удела Казаха у етничком саставу становништва Казахстана, као последица пре свега већег наталитета, а од почетка деведесетих година и због исељавања Руса и других Источних Словена, Немаца, као и досељавања Казаха из Русије и других делова постсовјетског простора, као и из Кине и Монголије.

По попису из 1989. Казаха је било свега 39,7%, а Руса 37,6%, уз око 8% Украјинаца и 6,5% Немаца. По попису из 1999. од укупно 15,5 милиона становника Казахстана, етничких Казаха је било око 53%, Руса 30%, Украјинаца 3,7%, Узбека 2,5%, Немаца 2,4% и др. Међутим у исто време по вероисповести муслимана има 47%, а припадника руске православне цркве 44%, протестаната 2%, што наводи на закључак да се један број хришћана, највероватније етничких Руса, изјаснио по националности као Казаси, из различитих мотива. По подацима пописа из 2009. године долази до даљег пораста Казаха у укупном становништву земље на нешто преко 60%, док се удео рускојезичког становништва смањило на нешто око 30% (Руса око 24%, Украјинаца око 2%, Белоруса око 1%, уз неколико посто Немаца и других европских народа).

У Казахстану приближно половина популације живи у градовима и варошицама, дакле урбаном миљеу (53%).⁵ У данашњем Казахстану, после наглих етничких промена последње две деценије, најраспрострањена верска заједница су муслимани, а након тога следи хришћанство и то поглавити православље. После драстичног смањења броја и удела православних у Казахстану, и то од близу 50% становништва од педесетих до краја седамдесетих година, на 30-33% данас. Она обухвата пре свега Русе, Украјинце, Белорусе и у мањем броју Грке и Јермене. Хришћанска заједница обухвата данас и неколико процената становништва католичке, протестантске и гр-

⁴http://www.akorda.kz/ru/kazakhstan/general_information/population_of_the_republic_of_kazakhstan

⁵ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5487.htm>

кокатоличке вероисповести, највише Немаца, Пољака и неких других народности. Казаси традиционално припадају ханафитској школи сунитске гране ислама. У време СССР је религија била потиснута, тако да је до 1989. године постојао мали број званичних џамија. Након проглашења независности Турска, Саудијска Арабија и друге муслиманске земље значајним средствима су помагале изградњу џамија и исламских школа, док су се бројни казахстански студенти школовали у иностранству у муслиманским верским заједницама. Ипак, у поређењу са другим земљама регије, утицај Ислама је ипак извесно слабији у Казахстану.⁶

По подацима из 2007. године морталитет одојчади је износио 27,4 промила. Дужина животног века мушкараца износи просечно 61,9 година, а жена 72,84. На 10 000 становника има просечно 30,3 доктора и 68,2 кревета у болницама и стационарима. Када се посматра образовање оно је подељено на основну примарну школу која траје четири године, и основну секундарну која је од 5 до 9 разреда. Основна школа је обавезна у целини (примарна и секундарна, дакле девет разреда). Средња школа траје само две године (10 и 11 разред) и потом следи по рангу факултетско и више образовање. Писменост износи чак 98,4% популације.⁷

Казахстан је члан Заједнице независних држава, а поред тога заједно са Русијом, Украјином и Белорусијом чини посебан Економски Савез ЕЭП. У исто време у оквиру регионалне економско-политичке сарадње ова земља је члан такозване Шангајске групе, заједно са Русијом, Кином и неким државама чланицама ЗНД. Политичка будућност Казахстана ће у највећој мери зависити од даљег успешног или мање успешног одржавања паритета интереса русофонске и европеидне популације становништва која већински насељава северни и североисточни део земље (где је и сконцентрисан највећи део природних богатстава укључујући и појас квалитетног чернозема) и на сваки начин повезана са суседним руским регионима – са једне стране и казахстанске и остале муслиманске средњоазијске популације становништва која већински насељава јужни и средишњи део земље – са друге стране. Русија са једне стране, у политичком и економском смислу у Казахстану има савезника, а са друге стране може да буде незадовољна изразитим смањењем удела рускојезичког становништва у популацији земље последње две деценије. Чини се да развој Царинског савеза, чији су чланови Русија, Казахстан и Белорусија, са постепеним смањива-

⁶ У Казахстану данас, само у јужном делу земље, где је концентрација муслиманског становништва највећа, постоји око 2300 џамија, док је њихов укупан број у целој земљи већи. У земљи има близу 300 званичних православних цркава, нешто мање од 100 католичких и до 50 протестантских, мада је број ових верских објеката у пракси нешто већи, пошто су извор застарели подаци из деведесетих година.

⁷ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5487.htm>

њем значаја граница међу њима, постепеним давањем акцента у будућности и на заједничким наднационалним институцијама, може да учини да рускојезички део популације Казахстана добије већа права и могућности за заштиту својих интереса.

Табела 1. –Наталитет у републикама СССР током друге половине XX века

Република СССР	средином педесетих	1970.	средином седамдесетих	2003.
Русија	2,63	1,97	1,90	1,4
Белорусија	2,30	2,04	1,96	1,5
Узбекистан	5,04	5,64	5,1	3,8
Казахстан	4,46	3,31	3,02	2,6
Грузија	2,59	2,62	2,29	1,8
Азербејџан	5,01	4,63	3,48	2,9
Литванија	2,63	2,35	2,07	1,4
Молдавија	3,57	2,56	2,38	1,5
Летонија	1,94	1,93	1,86	1,4
Киргизија	4,32	4,85	4,41	3,5
Тацикистан	3,93	5,9	5,97	4,1
Јерменија	4,73	3,20	2,46	1,9
Туркменија	5,12	5,93	5,27	3,9
Естонија	1,95	2,14	2,01	1,6
Украјина	2,25	2,00	1,95	1,4

Извор: *Демографический энциклопедический словарь, Советская энциклопедия, Москва 1985, и «Население СССР 1988», Статистический ежегодник, государственньий комитет СССР по статистике, Издательский центр «Финансы и статистика», Москва 1983.*

Из табеле видимо да је наталитет у време постојања СССР током периода после Другог светског рата, био крајње неуједначен. И поред промене висине наталитета у свакој од совјетских република у посматраном периоду, приметне су одређене правилности у компарацији међу републикама. Тако је приметно да републике из средње Азије рачунајући и Азербејџан са Закавказја, као претежно настањене муслиманским већинским становништвом, имају битно већи наталитет од осталих република настањених огромном већином европским народима. Када је у питању Казахстан, његов просечан наталитет је износио око 2,6% око 2000. године, да би се смањивао у следећој деценији, прво на 2,1%, што је довољно само за просту репродукцију становништва, а задњих година се смањило и испод тог коефициента. Међутим, постоји и даље изражена неједнакост у наталитету када је реч о муслиманском становништву и са друге стране о оном европеидне расе, односно словенског и немачког порекла. Тако су још током деведесетих година етнички Казаси имали још увек висок наталитет,

који се потом нешто смањило, али је и даље већи у односу на Русе и рускојезичко становништво Казахстана.⁸

До распада СССР руски је био државни језик комуникације, а 1991. године донесен је закон да су казашки и руски равноправни језици, али је руски остао главни језик у државној управи, друштвеним и научним организацијама. У Уставу од 1993. и 1995. казашки језик је проглашен јединим званичним језиком а руском је дат статус језика међународне комуникације. Казашки припада кипчакској групи туркменских језика. Латиница је уведена 1929, а потом замењена ћирилицом 1940. године. У другој половини 20. века мало је коришћен и домицилно градско становништво га не познаје у довољној мери.

Највећи градови Казахстана су Алма-Ата (1300 хиљада становника, 40% Казаси), Караганда (600 хиљада, 35% Казаси), Шимкент (400 хиљада, 60% Казаси), Семипалатинск (330 тыс., 30% Казаси), Астана (310 хиљада, 40% Казаси), Павлодар (350 хиљада), Уст-Каменогорск (350 хиљада) и Тараз (Джамбул, 307 хиљада). Из разлога што имају историјски руско порекло, градови чувају европски архитектонски и културни изглед. Азијски утицај се осети у Таразу и Шимкенту. Укупан број радноспособног становништва износио је 8,8 млн људи 1997. а до данашњих дана се незнатно повећао. Почетком 1999. г. незапосленост је износила око 25%, међутим током следеће деценије када долази и до привредног просперитета долази до смањења незапослености. У сфери услуга ради око 60% запослених, у пољопривреди 24%, индустрији – 16%. Земља је административно подељена на 14 провинција и 3 града.⁹

Становништво Казахстана процењено је на нешто преко 16 милиона (16 036 100 почетком 2010). На градско становништво отпада 53,7%. Последњих година становништво Казахстана се повећава за око 1,1% у просеку, односно за око 200 хиљада житеља. При томе се највећи део прираста (природног и механичког) односи на јужне области Казахстана, насељене огромном већином Казашким и муслиманским становништвом, док северне области бележе стагнацију, или (минималан) пад броја становника. Када се анализира структура новорођених по полу, има нешто више мушких (107 мушких новорођенчади према 100 женских). Општи коефициент рођених

⁸ Тако Сергеј Бабурић наводи да је почетком деведесетих „на 100 казашких породица долази у просеку 350 деце, а на исти број код Руса и рускојезичких – свега 80.“ у Сергеј Бабурић, *Свет империја, територија државе и светски поредак*, Прессинг, Београд, 2009, стр. 609. Међутим, током следеће две деценије се извесно поправио наталитет код словенског и европеидног дела казашког становништва, а нешто се смањило код Казаха и других муслимана, па је та разлика и даље евидентна и уочљива, али не и толико драстична.

⁹ <http://www.stat.kz/digital/naselsenie/Pages/default.aspx>

износи нешто око 22%, односно 22 рођених на 1000 становника годишње. Смртност у тој години је око 9 промила, тако да природни прираштај износи за 2009. годину око 13 промила (просечно 13 рођених више него умрлих на 1000 становника). Коефициент смртности одојчади је око 18 промила. Већи је број смртности мушке одојчади него женске, у односу 4 према 3.¹⁰

На 1000 житеља склапа се у просеку око 8 бракова, од чега се приближно једна четвртина разведе.

Писменост је висока, сматра се да је писмено око 98% популације.¹¹ Извесне противречности које постоје у унутрашњој структури казахстанског друштва, везане пре свега за недостатак демократских слобода, дела ускраћених колективних права неказахстанске популације, могу макар делимично бити поправљена у будућем времену, имајући у обзир све већи интензитет интеграција у оквиру Царинског савеза – Русије, Казахстана и Белорусије. На тај начин, са порастом улоге наднационалних и надржавних структура, овај облик интеграција може помоћи словенском и другом европеидном становништву Казахстана, да се избори за своја колективна права. Та права неказастанског дела популације у Казахстану су до сада била угрожена под аутократским режимом Нурсултана Назарбајева, који је фаворизовао искључиву еманципацију и превласт етничких Казаха у управљању земљом. То би могло значајно помоћи да се прекине, или макар умањи, до садашњи биланс емиграције, руског, словенског и немачког дела популације из земље, а у исто време и да се да подстицај за поправљање природног прираштаја и укупног квалитета живота и позиције овог дела становништва Казахстана.

Закључак

У овом раду се даје анализа демографске ситуације у савременом Казахстану. Феномен Казахстана је тај што у тренутку стицања независности крајем 1991, распадом СССР-а, титуларна нација Казаха је представљала демографску мањину у земљи. Међутим, за ове две деценије Казаси постају већинско становништво у земљи, што је постигнуто на различите начине: већим наталитетом од словенског и европеидног становништва, планским усељавањем Казаха из Кине и Монголије, али и притисцима и угрожавањем права Русима, осталим Словенима, Немцима, што је посебно у периоду до почетка 2000-их довело до њиховог масовног исељавања из Казахстана. Овоме треба

¹⁰http://www.akorda.kz/ru/kazakhstan/general_information/population_of_the_republic_of_kazakhstan

¹¹ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5487.htm>,
<http://www.stat.kz/digital/naselsenie/Pages/default.aspx>

додати и фаворизовање у администрацији и државној управи националних Казаха, као и инсистирање на знању казашког језика. Званични статистички подаци говоре да је удео Казаха у становништву Казахстана увећан од око 30% педесетих година, 42% 1989. године, 53% 1999. године, на чак преко 60% 2009, мада се из више разлога може изразити сумња у потпуну тачност ових статистичких података са којима наступа државна администрација земље.

Земља и даље остаје етнички и територијално подељена, на северни део који је већински руски и словенски, и јужни део где су апсолутна већина Казахи и други муслимани. Казахи доминирају и средишњим делом земље, који је пустињски и слабо насељен. Од доласка на власт у Русији Владимира Путина, руска политика је успела да у односу на Казахстан успостави одређену бригу за руско и словенско становништво, које је од тада под мањим притиском и долази до смањења иселјавања. Интензивирање интеграција Казахстана са Русијом и Белорусијом у оквиру Царинског савеза последњих година, помаже да и словенско становништво Казахстана добије адекватнија права и боље услове за егзистенцију, па чак потенцијално и могућност за политичко организовање

ЛИТЕРАТУРА

- Гајић, С., (2009). *Нова велика игра*, Нова српска политичка мисао, Београд
- Грчић, М., (1995). Геополитичке промене на територији бившег СССР, стр. 15, Глобус, бр. 20, Београд, стр. 5-16.
- Демографический энциклопедический словарь, Советская энциклопедия, Москва 1985.
- L'annee strategique 2006, analyse des enjeux internationaux, Sous la direction de Pascal Boniface, Dalloz, Paris, 2006.
- Население СССР 1988*, Статистический ежегодник, государственный комитет СССР по статистике, Издательский центр Финансы и статистика, Москва 1983.
- Бабурин, С., (2009). *Свет империја, територија државе и светски поредак*, Прессинг, Београд
- Милошевић, З., (2006). Прогон Руса из Казахстана, Српска политичка мисао, 3-4, Београд, стр. 89-100.
- Петровић, Д., (2006). Казахстан, *Земља и људи*, 2005, Београд, стр. 57-65
- Петровић, Д., (2007). *Русија на почетку XXI века - геополитичка анализа*, Прометеј Нови Сад, Институт за политичке студије Београд, Нови Сад
- Петровић, Д., (2007). *Демографска обележја савремене Русије*, Српско географско друштво, Београд
- Петровић, Д., (2007). Демографска ситуација у савременој Русији, *Демографија*, бр. IV, Институт за методолошка истраживања демографије и Географски факултет у Београду, 2007, стр. 251-263
- Петровић, Д., (2008). Демографски процеси у Русији и на постсовјетском простору у Зборнику радова са међународног научног скупа *Безбедност у постмодерном амбијенту* (приређивач др Слободан Нешковић), у организацији Центра за стратешка истраживања националне безбедности у Београду и Hanns Seidel Stiftung, Пролом бањи септембра 2008. Београд, стр. 431-437.

Петровић, Д., (2009). *Геополитика постсовјетског простора*, Прометеј Нови Сад, Институт за међународну политику и привреду Београд, Нови Сад.

Петровић, Д., (2010). *Интеграциони процеси на постсовјетском простору*, Пешић и синови; Култура полиса; Београд

Донака О. Б., (2004). Казахизација и језикова политика в постсоветском Казахстане, у зборнику: Политическая наука и государственная власть в Российской Федерации и нов назависим государствах, Российская академия наук Уралское отделение (Институт философии и права, Екатеринбург, стр. 65-78.

Dragan Petrović

DEMOGRAPHIC SITUATION OF MODERN KAZAKHSTAN

Summary

In this paper the analysis of demographic situation in modern Kazakhstan is given. The phenomenon of Kazakhstan is the fact that the nation of Kazakhs represented the demographic minority in the country at the moment of getting independence at the end of year 1991. However, for these two decades Kazakhs became majority of the population in the country, what had been achieved in different ways: by higher birth rate than Slavic end population of European origin, by planned immigration of Kazakhs from China and Mongolia, but also by pressures and endangering of rights of Russians, other Slavs, Germans, what has in the period till the beginning of XXI century especially led to their mass emigration from Kazakhstan. To this we should add also favoring national Kazakhs in public administration, as well as insisting on the knowledge of kazakh language. The official statistical data show that the share of Kazakhs in the population of Kazakhstan has increased for around 30% in fifties, 42% in 1989, 53% 1999, to over 60% in year 2009, although from several reasons the doubt in the accuracy of these statistical data which demonstrate state authorities can be expressed.

The country still remains ethnically and territorially divided, on the northern part with Russian and Slavic majority, and southern part where Kazakhs and other Muslims represent absolute majority. Kazakhs are also dominant in the central part of the country with deserts and low populated areas. From coming to power in Russia by Vladimir Putin, Russia policy succeeded in relation to Kazakhstan to take certain care of Russian and Slavic population, which is from the under lower pressure and the emigration has decreased. Intensifying of integration of Kazakhstan with Russia and Belorussia in the framework of the Customs Union last years, helps Slavic population of Kazakhstan to get more adequate rights and better living conditions, and potentially also as the possibility for political organizing.